

2. Гревцов Ю. И. Проблемы теории правового отношения / Ю. И. Гревцов. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1981. – 85 с.
3. Тиунова Л. Б. Системные связи правовой действительности: Методология и теория / Л. Б. Тиунова. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского университета, 1991. – 136 с.
4. Протасов В. Н. Правоотношения как система / В. Н. Протасов. – М.: Юридическая литература, 1991. – 142 с.
5. Поляков А. В. Общая теория права: Феноменолого-коммуникативный подход. Курс лекций / А. В. Поляков. – [2-е изд., доп.]. – СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2003. – 845 с.

К. С. НАУМЕНКО

*Сумська філія Харківського
національного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЇЇ СОЦІАЛЬНЕ БУТТЯ

Повноцінна система захисту особистих немайнових прав фізичної особи в будь-якій цивілізованій країні функціонує в першу чергу завдяки злагодженій та всебічній підтримці та участі органів державного та місцевого управління. Законодавчо закріплено за такими органами усі функції та сукупність заходів по реалізації громадянами своїх конституційних прав та свобод, у тому числі і цивільних. Теоретично парадоксом виглядає ситуація, коли органи державні влади або органи місцевого самоврядування, а також їхні посадові особи, зловживаючи власним службовим становищем та наданими повноваженнями, порушують те, що по закону мали б захищати та регулювати. Особа-носій цивільних прав, які потенційно можуть бути порушені з боку таких органів, у своєму арсеналі має один із способів захисту немайнових прав фізичної особи, які забезпечують її соціальне буття, що входять до загального переліку цивільних прав, – визнання незаконними рішення, дій або бездіяльності вищезгаданих органів.

До органів держави, а також їх посадових осіб, рішення, дії або бездіяльність яких може бути оскаржено до суду (суб'єкти оскарження), належать: органи державної виконавчої влади та їх посадові особи; органи місцевого самоврядування та їх посадові особи; керівники установ, організацій, підприємств та їх об'єднань незалежно від форми власності; керівні органи і керівники об'єднань громадян, а також посадові особи, які виконують організаційно-розпорядчі, адміністративно-господарські обов'язки або виконують такі обов'язки за спеціальними повноваженнями.

Враховуючи той факт, що прийняття актів (нормативних та ненормативних) є найбільш розповсюдженою формою адміністративної діяльності, правовий акт органу державної влади може бути визнаний незаконним у випадку його невідповідності закону чи правовому акту, що має вищу юридичну силу, зокрема: при прийнятті акта органом, який не має права приймати такі акти; за відсутності передбачених законом фактичних обставин, що є підставою для прийняття відповідного правового акта; при прийнятті акта на виконання скасованого або такого, що втратив чинність закону; при недотриманні правил, строків, форми та процедури прийняття акта [1, с. 256]. Саме тому даний спосіб захисту особистих немайнових прав фізичної особи є доволі дієвим, оскільки дозволяє анулювати прийняті неправомірні рішення або дії, що дозволить відновити порушені особисті немайнові права.

Особа-носій цивільних прав має право звернутись до судового органу з відповідною заявою або скаргою, якщо ця особа вважає, що мало місце зловживання з боку органів державної влади або органів місцевого самоврядування. У таких справах суд, по-перше, встановлює невідповідність рішення, дії чи бездіяльності органу державної влади або органу місцевого самоврядування вимогам закону чи іншим правовим актам, наприклад, рішення прийняте органом, який не мав на це законних повноважень; по-друге, суд встановлює, чи порушуються суб'єктивні цивільні права й охоронювані законом інтереси фізичної або юридичної особи цим рішенням, дією чи бездіяльністю. При винесенні рішення суд визнає повністю або частково такий акт недійсним або з моменту його видання, або коли у дію введено закон чи інший нормативно-правовий акт, що суперечать даному акту. У даному випадку бачимо, що наявним є чіткий суб'єкт – заподіювач шкоди, яким є відповідні державні органи чи їхні посадові і службові особи. При цьому підставою для подання такого позову є прийняття незаконних рішень, незаконні дії чи бездіяльність зазначених органів, що призвели до заподіяння шкоди особі. Тобто дія чи бездіяльність таких органів, осіб має результатом шкоду, завдану іншим особам [2, с. 697].

Визнання акта протиправним можливе за умови, що він суперечить актам цивільного законодавства. Це означає, що порушення відповідним актом цивільного права особи є достатнім для визнання його протиправним та визнання нечинним (скасування), оскільки порушення особистого немайнового права фізичної особи, що забезпечує її соціальне буття, одночасно приводить акт у суперечність з актами цивільного законодавства, на яких це право ґрунтується безпосередньо або частково.

Отже, існування в Україні інституту оскарження дій, рішень та бездіяльності суб'єктів владних повноважень є важливим фактором регулювання та захисту цивільних прав громадянина, підтвердженням розвитку демократії в країні та цивілізованості суспільства.

Останнім часом такі органи зловживають своїм становищем, порушуючи особисті немайнові права громадян, що забезпечують їх соціальне буття. Чинним законодавством передбачено скасування та визнання незаконними таких рішень, проте необізнаність та низька правова культура більшості громадян сприяють тому, що такі рішення залишаються чинними, а винні особи не несуть ніякої відповідальності. Відтак, потрібно проводити активнішу масово-роз'яснювальну роботу серед населення в частині ознайомлення з існуючими способами та засобами захисту особистих немайнових прав, що забезпечують їх соціальне буття.

Література

1. Хоменко М. М. Відшкодування шкоди, завданої органами державної влади, їх посадовими особами у сфері норматворчої діяльності / М. М. Хоменко // Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні. Часопис Київського університету права. – 2012. – № 3. – С. 256–260.
2. Дзера О. В. Договірне право України. Загальна частина: навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін. ; за заг. ред. О. В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 896 с.

В. В. НЕЖЕВЕЛО

Сумський національний аграрний університет

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗАСТОСУВАННЯ ФОРМИ ТИПОВОГО ДОГОВОРУ ПРИ ВЧИНЕННІ ПРАВОЧИНІВ

З розвитком договірних відносин, дедалі ширше простежується застосування Типових договорів у різних сферах та галузях права. Майже кожного року в умовах незалежності країни законодавець втілює істотні умови договору шляхом формування нових форм Типового договору. Суб'єкти конкретних відносин, фіксуючи свої правові позиції шляхом укладення договору, зобов'язані враховувати умови Типового договору, у разі існування такого.

Нормативно-правове визначення суті договору міститься у частині 1 статті 626 Цивільного кодексу України [1], згідно якої договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

У свою чергу, Типовим договором є затверджена компетентним органом письмова форма договору із заздалегідь сформованими умовами для сторін правочину. Умови, що зазначені в Типовому договорі регулюють відносини базуючись на імперативних та частково на диспозитивних засадах. Головною юридичною ознакою Типових